

YAŞAM SAĞLAYAN ÖLÜLER

Harold G. SHANE-Walter J. DALY

ABD'de her yıl iki milyondan fazla insan ölmektedir. Bu ölümlerin yaklaşık 150.000'i kazalardan, intiharlardan, ya da vücudun bozulmadığı, hastalıkla ilgili olmayan diğer bazı nedenlerden ortaya çıkmaktadır. Bu kullanılabilir vücutların korunmuş organları, organ nakline duyulan gereksinimi karşılamada yardımcı olabilir.

Tıbbi teknoloji, vericilerden alınan organları kullanma yönünden henüz toplumun artan istemini tam olarak karşılayacak düzeyde değildir. Organların vericilerden sağlanması ise daha da geride kalmaktadır. Oysa toplumsal gereksinim, böyle olmamasını gerektirmektedir.

Ölü beyinlilerin doku depolama ve diğer amaçlar için kullanılması olanağı politik kararlar için çetin bir konu olmuştur. Hâlâ varolan engellerin çözümlenmesinde ahlaki, teknik, yasal ve mali incelemelere öncelik verilmelidir.

Ölü Vücutlar Yaşayanlara Nasıl Yarar Sağlayabilir?

Günümüzde kâdavraların kanunen ölü olmalarına rağmen

Tıp teknolojisi günümüzde organ nakli, tıbbi eğitim ve araştırma için uygun ölü-beyinli (yeni ölü) insanları "yaşayan" vücutlar şeklinde saklayabilmektedir.

tıbbi ve bilimsel yönden kullanılabilir, fonksiyonel halde tutulabilen yaşam destek sistemleri vardır. Örneğin, otomobil kazasında yaralanan Hint'li bir kadın, birkaç hafta sonra sezeryan ameliyatı ile çocuğu doğuncaya kadar yaşam-destek sistemiyle korunmuştur. Ancak bu teknolojiler hastaneler tarafından sağlanan en pahalı hizmetler arasındadır ve hastaları bu yöntemle hayatta tutmak için, henüz çok pahalı olan karmaşık uygulamalar gerekmektedir, birçok karışıklığa yol açmaktadır.

Bu teknik sorunların çoğu, uzun zaman geçmeden, hastanelerde yaşam destek sistemli kâdavraların bulunduğu "yeni ölü" birimlerinin açılmasıyla çözümlenecektir. Toplum değer yargılarına uygun ahlaki prensipler doğrultusunda ve çok titiz profesyonel önlemler alındığında yeni ölüde yapılan deneysel araştırma çalışmalarının insanî ve tıbbi yararları sayısızdır. Bazı önemli olası yararları şöylece sıralanabilir:

Organ depolama: Bu yöntem yalnızca yeni ölüden alınan organı depolamayı sağlamayıp, elektronik olarak bağlanmış yeni ölüler kümesindeki organları bilgisayar kontro-

Kullanılabilir vücutların korunmuş organları, gerek organ nakillerinde, gerekse de tıp öğrencilerinin eğitiminde insanlığa yeniden hizmet edebilirler.

YENİ DOĞANLAR VE YASALAR

Ciddi bir biçimde sakat olarak doğan çocuklara ilişkin iki olay yaşam-ölüm konularıyla uğraşan fizikçilerin karşılaştıkları yasal ve politik problemleri göstermektedir.

Olay 1: "Bebek Doe" Bebek Doe, ciddi doğum kusurundan ötürü, kısa süreli bitkisel hayat dışında herşeyden yoksundu. Ebeveynin buna ikna edilmeleri nedeniyle çocuk ölüme terk edilmişti. İzleyen aylarda -en azından kısmen yaşama hakkı gruplarının baskıları nedeniyle- tıbbi tecrübe-yi zorla kabul ettirmeğe kalkışan politik kararlar alınmıştı.

Yönetmelikler (halk arasında "Bebek Doe tüzükleri" olarak bilinen) "hasta bebeklerin beslenme ve bakımlarının ihmal edilmesini" yasaklamıştır. Bundan da ötesi vatandaşların bu federal politika-dan olan şüphalarını bildirmeleri için "sakat çocuklar telefon hattı" kurulmuştur.

Ceza: Kanunlara uyulmadığı takdirde hastane için federal fonların kesilmesi gerekmektedir.

Bu konular mahkemelerde kalmış, düzenleyici konular ise çözümlenmeden süregelmiştir. Bebek Doe olayı taze ölümler söz konusu olduğunda hükümetin potansiyel ilgisinin akılda tutulması gerektiğini göstermektedir.

Olay 2: Benzer bir yasal-politik problem. Ebeveynin karşı çıkmasına rağmen 550 gr.lık bir bebek, yeni doğanlar için yoğun bakım birimi olan pedi-yatrik bir hastanede bulunan anne ve babanın problemleriyle ilgilidir.

Anne ve babası çocuklarının kusurları karşısında yaşam-destek tedbirlerinin alınmasını istemedikleri halde tıbbi teknoloji bebeği birkaç ay hayat-ta tutmuştur. Birkaç ay sonra bebek öldüğünde, annesi "yas tutmak için bile çok geç oldu" demiştir. Son insafsızlık olarak hastane anne ve babaya istemedikleri yaşam-destek servisi için 100.000 dolardan daha fazla bir fatura çıkarmıştır.

Bu iki olay şunu göstermektedir: Ölü beyinlilerin tıp ve hemşirelik eğitimi ve tıbbi tecrübenin ilerlemesinde önemli rolleri vardır. Bu nedenle bu konuda etkili tartışmalara ve dikkatli politik kararlara gereksinim duyulmaktadır.

The Futurist'den Çev : N.Şule ÇEVİK

lünde koruyabilir. İyi yönetilen bir "tüm-vücut depolama sistemi" önemli bir tıbbi servet durumuna gelebilir. Depolanması çoğunlukla zor olan temel organlar böylelikle, bugünküne oranla çok daha kolay bulunabilirler.

İlaç Araştırma: Yeni ilaçlar, antidotlar ve yeni teknolojiler, gönüllülerin sağlıklarını tehlikeye sokmadan test edilebilirler. Taze ölümlerden periyodik olarak kan almağa ilişkin denemeler de kuşkusuz günümüzde kan bankalarında, bazen ortaya çıkabilen kazaları azaltmada yardımcı olabilir.

Tıp ve Hemşirelik Eğitimi: Taze ölümler tıp ve hemşirelik eğitiminde de çok yararlı olabilirler. Örneğin yeni cerrahlar ilk apandisit ameliyatlarını ya da kolostomilerini, yaşayan bir insana zarar verme tehlikesi olmaksızın yapabilirler. Cerrahlar ölü beyinleri üzerinde çalışarak becerilerini de (örneğin organ naklindeki) geliştirebilirler. Hemşireler ve tıp teknisyenleri (örneğin laboratuvar analizleri için) kan almadaki ustalıklarını geliştirebilirler, ya da hastanede "taze ölü birimi"nde bulunan vücutlar üzerinde ağrısız enjeksiyon denemeleri yapabilirler.

Taze Ölüyü Çevreleyen Sorunlar

ABD'de İnsanlar, deri gibi taze hayat verici dokuları ve kan, ya da sperm gibi vücut sıvılarını sattıkları halde, gerçek organ satışlarının olmadığı bilinmektedir. Ancak teklifler karşısında bireyler arasında böbreklerinden birini satma heyecanı başlamıştır.

1983'de Virjinya'lı bir fizikçi, bir böbrek komisyonculuk servisi kurma girişimini bildirmiştir. Daha sonra kanuna ay-

kırı olduğu belirtilen bu girişimin organ kaynağı, denizaşırı ülkelerin fakir insanlarıydı; fizikçi, onları ABD'ye getirmeyi, Amerika'lı alıcılara satmak için böbreklerini almayı ve sonra onları ülkelere geri göndermeyi planlıyordu.

Bu tür satışların "doğruluk", ya da "yanılsızlık" ile ilgili ateşli tartışmalar, organ depolama ve yukarıda konu edilen, diğer çalışmalar için ölü beyinlilerin içeren merkezlerin kurulma teklifine ilişkin görüşmelerin çıkmasıyla aşırılaşmıştır. Fakat teklif edilen kanuna uygun kuruluşların, büyüyen doku ve organ gereksinimini karşılayabileceği ve "organ karaborsası" gibi yolsuzlukları önleyeceği görülecektir. Ancak konuyla ilgili sorunlar bu kadar değildir.

Ölümün Tanımlanması: Bir insanın gerçekten ölü beyinli olduğundan nasıl emin olabilirsiniz? Şubat 1984'de Illinois'de bir hastane morgunda, tıp teknisyenleri cansız vücudu organ nakli ameliyatı için hazırlanan 20 yaşındaki adamın oksürmesiyle şaşırıp kalmışlardır. Aynı gün bu kez Tennessee'de öldüğü bildirildikten dokuz saat sonra karaciğeri alınacak adamın ayağının kıpırdamasıyla operasyonun başlangıç aşamaları aniden durdurulmuştur.

İnsanın Değeri: Taze ölüden organ alırken dış görünüşün bütünlüğünün korunmasına dikkat edilmeli midir?

Sosyal Sorumluluk: Taze ölünün organının, yalnızca sevilen birine verilmesine mi, yoksa insanlık düşüncesine ters düşse de, kötülüğü tüm çevrede bilinen bir insan tarafından kullanılmasında mı izin verelim?

(Devamı 34. sayfadadır.)

BİLİM VE TEKNİK